

PERDIDOS EN LA CIUDAD

La vida urbana en les col·leccions de l'IVAM

18 maig 2016 – 4 juny 2017

Metropolis, 1923. Paul Citroën. IVAM

Col·laboren:

 Sabadell
Fundación

Dossier de premsa_21.04.2016

PERDIDOS EN LA CIUDAD. La vida urbana en la col·lecció de l'IVAM

18 de maig, 2016– 4 de juny, 2017

Galeries 4 i 5. IVAM, Centre Julio González

Comissari: **José Miguel G. Cortés**. Ajudant comissariat: **María Jesús Folch**

El títol de la mostra s'inspira en la idea del filòsof alemany Walter Benjamin de "perdre's en la ciutat" d'una manera deliberada per a descobrir una urbs diferent segons la persona que la recorre. A través de **vora 300 obres pertanyents a la col·lecció de l'IVAM**, enriquida recentment amb els fons cedits en dipòsit per Cal Cego i Juan Redón, l'exposició tracta d'oferir les múltiples visions, els diferents espais i les existències humanes que han conformat la vida en las ciutats en l'últim segle.

Avenida del Oeste. Javier Goerlich. Col·lecció Carlos Viñes

Una important selecció de pintures, escultures, fotografies i vídeos, que des dels inicis del segle XX fins a l'actualitat han centrat l'atenció en el fet urbà. Des de **Paul Citroën, Jan Kamman, Lee Friedlander o César Domela, pasando por Walker Evans, Horacio Coppola o Gabriel Cualladó**, fins a **Sigmar Polke, Gregory Crewdson, Hiroshi Sugimoto, Miquel Navarro, Bernd y Hilla Becher o Gordon Matta Clark**. Artistes tots ells presents en la

col·lecció de l'IVAM que ofereixen la més àmplia i completa visió que sobre aquest tema pot trobar-se en un museu espanyol.

Com suggereix el comissari de la mostra, **José Miguel G. Cortés**: "hi ha moltes ciutats en el si d'una mateixa ciutat. Només cal veure com una mateixa urbs pot ser retratada de molt diverses formes, com és el cas del Berlín vist per **Thomas Ruff** o **Gabriele Basilico**". La mostra conjuga una mirada internacional del fet urbà, en què no falten tampoc les aportacions d'artistes valencians, com ara **Javier Goerlich**, **Equipo Crónica**, **Gabriel Cualladó**, **Miquel Navarro**, **Juana Francés** o **Anzo**, que mostren la seua visió de la ciutat de València.

W.H.S. 02, 2002. Thomas Ruff. IVAM. Dipòsit Cal Cego

Els vora 2.000 metres quadrats que ocupa l'exposició, situada en les galeries 4 i 5 de l'IVAM, s'estructuren en 10 sales en les quals preval l'element temàtic, però sense deixar de costat una certa coherència cronològica.

Sala 1. Fascinació per les metròpolis

La fotografia té un paper fonamental en la sala en la qual arranca la mostra. Les vistes de l'entramat urbà o les perspectives aèries mostren la ciutat en el seu conjunt. **Eugène Atget** (1857-1927) documenta el París del 1900, **William Klein** (1928), **Lee Friedlander** (1934) o **César Domela** (1900-1992) prenen els gratacels com a elements centrals de les seues obres.

Amb el seu fotomuntatge dadaista *Metrópolis*, 1923, **Paul Citroën** (1896-1983) representa la ciutat moderna com un arxiu d'informació històrica que barreja fragments del passat i el present.

Els habitants d'aquestes grans metròpolis també serveixen de font d'inspiració a artistes com **Robert Doisneau** (1912-1994), **Sergio Larraín** (1931-2012), **Ramón Masats** (1931) o **George S. Zimbel** (1929), que cerquen històries d'individus i multituds. Fotògrafs com **Agustí Centelles** (1909-1985) o **Kineo Kuwabara** (1913-2007) relaten el paper dels ciutadans en els principals fets històrics.

El panfleto, 1929. Equipo crónica. IVAM

Fora del discurs cronològic de la sala, *El Panfleto*, 1973, un dels cinc quadres que integren la sèrie *El Cartel*, d'**Equipo Crónica** convida a la reflexió crítica sobre la societat burgesa a través d'una escena de masses urbanes configurada a força d'apropriacions de cartells i pintures dels anys 20 i 30.

Sala 2. Deambulacions urbanEs

En el París dels anys vint, els Dadaistes introdueixen les primeres manifestacions del passeig urbà. Es tracta de visites, documentades fotogràficament, a llocs banals i despoblats on reparteixen octavilles i anuncis de les seues activitats.

Gabriel Cualladó (1925-2003) produeix diverses sèries fotogràfiques com a resultat de la seua deambulació pels carrers, places, mercats i museus de diferents ciutats captant l'activitat i l'espontaneïtat de les poses i les mirades de les seues gents. En 1962 París i tres dels seus barris es converteixen en el tema central de les seues instantànies. Entre 1980 i 1981 ho és el *Rastro de Madrid*, i

entre 1993 i 1994 realitza *Recorridos fotográficos por Arco 94* i *Puntos de vista de la colección Thyssen-Bornemisza*.

Rue de la Paix, Paris, 1962. Gabriel Cualladó. IVAM

Horacio Coppola (1906-2012) crea desenes d'imatges en les quals adona de l'esperit de Buenos Aires des d'un punt de vista avantguardista, mostrant una ciutat moderna, oberta i àvida de noves experiències.

Corrientes esquina Uruguay, 1936. Horacio Coppola. IVAM

Les fotografies dels anys seixanta de **Lee Friedlander** capten el desordre urbà en complexes construccions visuals integrades per la juxtaposició de fragments d'escenes urbanes i objectes diversos que conflueixen en un sol tret fotogràfic.

També destaca la carpeta de fotografies de *Citizen Sidel*, 1999, de **William Klein**.

Sala 3. Espais banals

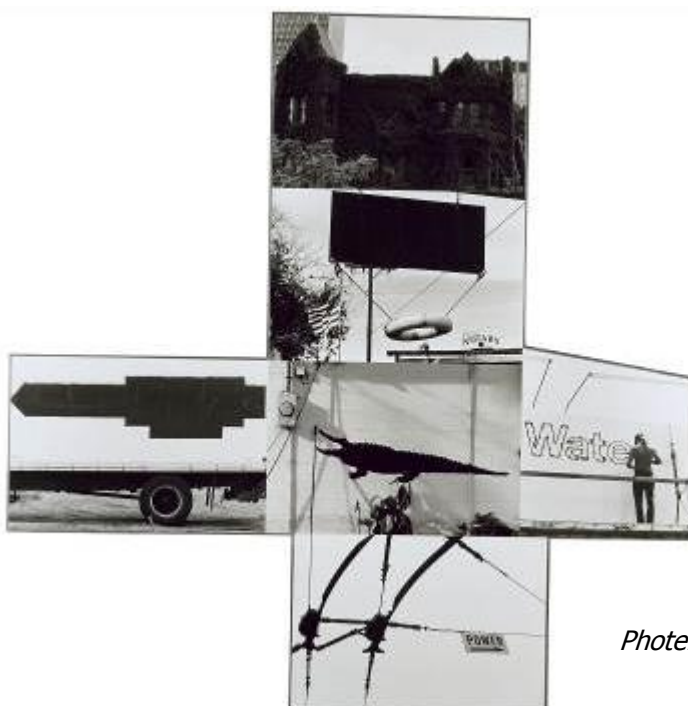
Als anys seixanta **Ed Ruscha** (1937) utilitza la fotografia com a mig anònim i inexpressiu per a captar una iconografia completament allunyada de l'art oficial o benvolgut en aqueixa època als Estats Units. Proposa un viatge conceptual on els edificis i els carrers de la ciutat estan profundament entreteixits, tematitzant la relació entre el temps i l'espai, en foto-llibres com *Every Building on the Sunset Strip*, 1966.

El seu coetani **John Baldessari** (1931) centra l'atenció en la recol·lecció d'imatges fotogràfiques com a part del procés creatiu de la seua obra. Les selecciona i descontextualitza per a organitzar-les en un nou marc narratiu per a donar-li un nou significat, com en *A Movie: A Directional Piece Where the People are Walking*, 1972-1973.

Treballs que contrasten en esta sala amb quadres de temàtica Pop com *Plein Air N.Y.*, 1968, de **Valerio Adami** (1935), *Toda la ciudad habla de ello*, 1982, d'**Eduardo Arroyo** (1937) o *Wanted*, 1999-2000, d'**Erró** (1932).

Sala 4. Deconstruint la ciutat

A la fi dels seixanta, les deconstruccions són l'eina de treball de molts artistes. El seu tema central és la interconnexió entre la ciutadania i els seus objectes, la seua brossa, el seu entorn, la seua història o el seu futur.

Photem Series, 1981. R. Rauschenberg
IVAM

Una de les obres significatives d'aquesta mostra és la de **Gordon Matta-Clark** (1934-1978), qui amb el seu treball tracta de posar al descobert les estructures més íntimes de l'arquitectura, desvetlar els seus secrets subvertint el seu llenguatge i transgredint els seus convencionalismes. Desitja obrir les entranyes de la ciutat, com es pot veure en *Underground Paris: Notre Dame*, 1977.

Els *Gluts* de **Robert Rauschenberg** (1925-2008) són senyals de tràfic, tubs de fuga, cartells de gasolinera als quals l'artista buida de la seua funció quotidiana. Elements ambigus, entre el realisme i l'abstracció que analitzen la ruïna urbana.

Dieter Roth aplica pintura verda sobre una fotografia ampliada de Londres en *Postal (Hyde Park)*, 1969, per a impedir la llegibilitat de la imatge i eliminar de forma transgressora la seua funció i missatge.

Sala 5. Explorant espais

En aquesta cinquena sala poden veure's els edificis fotografiats per **Gabriele Basilico** (1944-2013), o l'inventari de construccions industrials de **Bernd y Hilla Becher** (1931-2007/1961-2007). Aquests últims fotògrafs alemanys arrepleguen l'esperit documental i taxonòmic de l'obra, a més de l'obsessió minimalista pel serialisme i la netedat de l'objecte estètic.

Times Square N.Y. 2000. Thomas Struth. IVAM. Dipòsit Cal Cego

Els seus deixebles més destacats, **Thomas Struth** (1954), **Andreas Gursky** (1955), **Candida Höfer** (1944) o **Thomas Ruff** (1958), assimilen tant l'excel·lència tècnica dels Becher, com el treball en sèrie i l'elecció de la ciutat

com a instrument per a l'anàlisi de la conducta humana. Destaquen els "no llocs", els halls dels hotels, aeroports o estacions de diferents capitals, retratats per Andreas Gursky, com *Singapore II*, 1997, les biblioteques buides de Candida Höfer o els paisatges urbans de Thomas Struth.

La repetició de motius geomètrics genera falses il·lusions i expectatives en les escultures d'edificis construïdes per **Julian Opie** (1958). En les de metall, cristall i espills de **Dan Graham** (1942), la complexitat òptica provoca gran confusió entre el reflectit i la mirada de qui ho contempla.

Seguint el deixant de l'escola de Düsseldorf, **José Manuel Ballester** (1960) representa espais buits de diferents museus, per a debatre la seua funcionalitat.

Sala 6. Multituds diverses

L'eclosió de les identitats porta amb si la possibilitat de traure al carrer la pluralitat de les formes de vida i concepcions de l'existència de sectors marginats socialment i ocults fins a fa no gaire temps.

Matt + Eric, 1997.
Del Lagrace Volcano
Dipòsit Juan Redón

Els *Film Still*, 1977-1980, de **Cindy Sherman** (1954) defenen la presència en l'espai públic de les dones. Artistes com l'alemany **Wolfgang Tillmans** (1968) que, com queda plasmat en la seua fotografia *The Cock (Kiss)*, 2002,

reivindiquen altres maneres d'amar, de vestir-se o de relacionar-se quotidianament. Com també ho fan **Nan Goldin, Del Lagrace Volcano, Txomin Badiola, Carles Congost, Richard Prince, Sam Taylor-Wood, o Juan Pablo Ballester**. Altres artistes s'acosten al camp de l'antropologia realitzant sèries de retrats de col·lectius juvenils com **Miguel Trillo** o a la pornografia como **Nobuyosi Araki**.

Richard Billingham, Boris Mikhailov, Miguel Rio Branco o Javier Codesal ens aproximen a gent les discapacitats de la qual, les addiccions o la pobresa els margina socialment.

Sala 7. Ciutats inventades

Charles Simonds (1945), **Miquel Navarro** (1945), **Hannsörg Voth** (1940) o **Per Kirkeby** (1938) formulen i creen ciutats inventades repletes de mitologies i significats personals.

Soca, 1987.
Miquel Navarro. IVAM

Simonds utilitza el seu cos com a material, s'embolica en fang per a crear uns estatges fantàstics, els *Dwellings*, habitades per gent menuda, *Little people*, i que deriven de la preocupació per la terra pròpia de la crisi ecològica dels seixanta, eix central del *Land Art*.

La primera de les ciutats de l'escultor valencià Miquel Navarro, *Ciutat 73/74*, 1973-1974, integrada per peces de fang, representa el centre urbà, el sòl densament ocupat. Per contra, *Soca*, 1987, realitzada en zinc i plom, retrata l'extraradi deshabitat poblat per pesades estructures industrials. En ambdues la verticalitat s'interpreta com a icona de la força i el poder masculins, i l'horitzontalitat és símbol de la fertilitat de l'aigua i de la terra.

Sala 8. Espais nus

L'anàlisi de l'espai en relació amb l'ésser humà i el transcórrer del temps són dos temes que l'art ha tractat des de mitjan setanta. **Cristina Iglesias** (1956) combina escala, matèria i distorsió en una sèrie de serigrafies realitzades sobre coure a la fi dels vuitanta i sobre paper, una dècada després, el tema de la qual van ser els espais laberíntics a manera de carrers, edificis i façanes replets de jocs de llums i ombres.

En la sèrie de pintures de paisatges urbans nocturns a la qual pertany *Wet Evening*, 1986, **Alex Katz** (1927) és capaç d'articular el silenci, l'inconscient, la malenconia i la laxitud de les normes durant la nit.

Villa Savoye, 1928. Hiroshi Sugimoto. IVAM. Dipòsit Cal Cego

La reflexió generada a partir de les grans icones de l'arquitectura modernista del segle XX és el tema essencial de les sèries arquitectòniques de **Hiroshi Sugimoto** (1948). Les seues imatges d'edificis se'ns apareixen en l'horitzó com a paisatges surreals o fantasmes de la civilització moderna, com *Villa Savoye*,

Palazo della Civiltà Romana, Signal Box i Fagus Schulheistenfabrick, totes de 1998.

Humberto Rivas (1937-2009) aprofundeix en el buit provocat per la mort, l'abandó i l'erosió en els seus paisatges de ciutats als quals no tracta com a escenografies humanes, sinó com a estructures arquitectòniques en les quals la geometria va aconseguir un gran protagonisme.

En *Todas las calles del año*, 2012, l'artista peruana **Andrea Canepa** (1980) recopila el paisatge urbà de 365 carrers de diferents ciutats llatinoamericanes en un projecte que combina la intenció documental amb el procés compilador i classificatori d'imatges.

Sala 9. Mons estranys

Artistes com ara **Anzo** (1931-2006) i **Juana Francés** (1924-1990) i, posteriorment, **Juan Muñoz** (1953-2001), desenvolupen treballs reflexius i crítics respecte a la condició existencial de l'ésser humà enfront del progrés industrial i tecnològic. En la seua obra *Aislamiento*, 1967, **Anzo** posa l'accent en la pèrdua de sentit i d'identitat de la persona descontextualitzant-lo, representant-lo com un asceta en perfecta comunió amb la mecanització, la industrialització i la vida en les oficines. **Juana Francés** produeix la seua sèrie *El hombre y la ciudad*, 1963, descobrint un entorn angoixant i aclaparador, dominat per la incomunicació, l'alienació i la contínua transformació de l'home en màquina. Els personatges monocroms de trets impersonals de **Juan Muñoz**, com l'escultura *Chino frotándose las manos*, 1995, analitzen l'aïllament i la carència de comunicació.

Untitled (Oasis), 2004. Gregory Crewdson. IVAM. Dipòsit Cal Cego

En la sèrie de fotografies *Dream House*, 2002, el nord-americà **Gregory Crewdson** (1962) ens transmet una sensació d'indefensió i incideix en la fal·làcia de la llar com a lloc d'afecte i harmonia. Mentrestant, **Martin Parr**, en la sèrie de 350 fotografies sobresaturades en color i titulada *Common Sense*, 1995-1999, tracta de denunciar el consumisme excessiu del món desenvolupat.

Sala 10. Arquitectures de la por

Antoni Muntadas (1942) ha sigut un dels artistes que ha analitzat de forma específica els espais arquetípics del poder. En *Stadium I-XV*, 1989-2011, critica la política de tenir entretingut al poble per a suprimir la protesta i aconseguir la pau social.

Torre de vigilancia, 1984.
Sigmar Polke. IVAM

En referència al debat generat sobre la culpabilitat que l'holocaust va provocar entre els alemanys, **Sigmar Polke** (1941) realitza dues sèries: *Campo de concentración*, 1982, i *Torre de Vigilancia*, 1984. L'artista suggereix com pot variar la nostra experiència cognitiva i perceptiva, ja que aqueixa torre de vigilància igual pot estar en una presó, en una frontera o ser un lloc d'albirament d'aus.

Thomas Ruff centra l'atenció sobre el tractament de la imatge digital i el fet perceptiu. En la sèrie *Nächte*, 1992-1996, fotografia els carrers de Düsseldorf i els voltants fent servir la tecnologia militar aplicada durant la Guerra del Golf

per a visualitzar escenes nocturnes, per a demostrar com un instrument òptic és capaç de crear una nova realitat i controlar i dirigir la mirada de l'espectador. Artistes com **Alexander Apóstol** mostra en *l'Avenida Caracas de Bogotá*, 2006, el fracàs de les utopies modernes que intentaren dur a terme alguns països del Tercer Món.

A través d'aquest extens recorregut que inclou fragments de pel·lícules com *Alphaville*, 1965, de **Jean-Luc Godard**, *Skyscraper Symphonie*, 1929, de **Robert Florey**; *In the Street*, 1948, de **Helen Levitt**; *Empire*, 1964, de **Andy Warhol**; *Splitting*, 1970, de **Gordon Matta Clark** i *Broadway by Light*, 1958, de **William Klein**, passem d'una gran celebració de les metròpolis, en el qual la ciutat era la més clara manifestació de la modernitat, al desencantament que es materialitza en l'expressió de les pors, la solitud, el control o la vigilància.

Fun House, 1956. Richard Hamilton. IVAM

La ciutat pot considerar-se com una de les millors metàfores de la societat contemporània dels segles XX i XXI i aquesta exposició tracta d'ajudar-nos a descobrir com és la ciutat de cadascun o cadascuna de nosaltres.

Amb motiu de la mostra, l'IVAM publicarà un catàleg de dos volums en el qual s'inclouen textos tant del comissari i l'ajudant de comissariat, com de diferents intel·lectuals, escriptors, arquitectes, professors, crítics o artistes, tals com Marta Sanz, Manuel Delgado, David Estal, Alicia Guerrero, Manuel Segade o Carmen Navarrete.